

LIBRIS

COMENTARII BECK

G. Bodoroncea • V. Cioclei • I. Kuglay

L.V. Lefterache • T. Manea • I. Nedelcu • F.-M. Vasile

Codul penal

Comentariu pe articole

Ediția 2

EDITURA C.H. BECK

COMENTARIILE BECK

Codul penal

Comentariu pe articole

art. 1-446

art. 1-446

Georgina Bodoroncea • Valerian Cioclei • Irina Kuglay
Lavinia Valeria Lefterache • Teodor Manea • Iuliana Nedelcu
Francisca-Maria Vasile

Codul penal

Comentariu pe articole

art. 1-446

Ediția 2
- revizuită și adăugită -

Editura C.H. Beck
București 2016

Cuprins

Prefață la Ediția 1	IX
Prefață la Ediția 2	XI
Abrevieri	XIII
Ghid de utilizare.....	XIX

Art. Pag.

PARTEA GENERALĂ	1-187	1
-----------------------	-------------	---

Titlul I. Legea penală și limitele ei de aplicare	1-14	1
---	------------	---

Capitolul I. Principii generale	1-2	1
---------------------------------------	-----------	---

Capitolul II. Aplicarea legii penale	3-14	9
--	------------	---

Secțiunea 1. Aplicarea legii penale în timp	3-7	9
---	-----------	---

Secțiunea a 2-a. Aplicarea legii penale în spațiu	8-14	46
---	------------	----

Titlul II. Infrațiunea.....	15-52	77
-----------------------------	-------------	----

Capitolul I. Dispoziții generale	15-17	78
--	-------------	----

Capitolul II. Cauzele justificative.....	18-22	94
--	-------------	----

Capitolul III. Cauzele de neimputabilitate	23-31	119
--	-------------	-----

Capitolul IV. Tentativa	32-34	140
-------------------------------	-------------	-----

Capitolul V. Unitatea și pluralitatea de infracțiuni	35-45	158
--	-------------	-----

Capitolul VI. Autorul și participanții.....	46-52	225
---	-------------	-----

Titlul III. Pedepsele.....	53-106	235
----------------------------	--------------	-----

Capitolul I. Categoriile pedepselor.....	53-55	235
--	-------------	-----

Capitolul II. Pedepsele principale	56-64	240
--	-------------	-----

Secțiunea 1. Detențiunea pe viață	56-59	240
---	-------------	-----

Secțiunea a 2-a. Închisoarea.....	60	244
-----------------------------------	----------	-----

Secțiunea a 3-a. Amenda.....	61-64	251
------------------------------	-------------	-----

Capitolul III. Pedeapsa accesorie și pedepsele complementare	65-70	260
--	-------------	-----

Secțiunea 1. Pedeapsa accesorie	65	260
---------------------------------------	----------	-----

Secțiunea a 2-a. Pedepsele complementare	66-70	267
--	-------------	-----

Capitolul IV. Calculul duratei pedepselor	71-73	276
---	-------------	-----

Capitolul V. Individualizarea pedepselor	74-106	278
--	--------------	-----

Secțiunea 1. Dispoziții generale.....	74	279
---------------------------------------	----------	-----

Secțiunea a 2-a. Circumstanțele atenuante și circumstanțele agravante	75-79	281
--	-------------	-----

Secțiunea a 3-a. Renunțarea la aplicarea pedepsei	80-82	294
---	-------------	-----

Secțiunea a 4-a. Amânarea aplicării pedepsei.....	83-90	298
---	-------------	-----

Secțiunea a 5-a. Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere	91-98	308
--	-------------	-----

Secțiunea a 6-a. Liberarea condiționată	99-106	322
---	--------------	-----

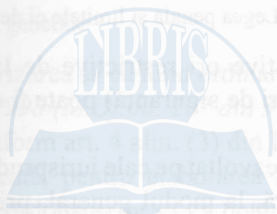

	Art.	Pag.
Titlul IV. Măsurile de siguranță.....	107-112¹	333
Capitolul I. Dispoziții generale	107-108	335
Capitolul II. Regimul măsurilor de siguranță.....	109-112 ¹	338
Titlul V. Minoritatea	113-134	371
Capitolul I. Regimul răspunderii penale a minorului.....	113-116	371
Capitolul II. Regimul măsurilor educative neprivative de libertate	117-123	382
Capitolul III. Regimul măsurilor educative privative de libertate	124-127	391
Capitolul IV. Dispoziții comune.....	128-134	399
Titlul VI. Răspunderea penală a persoanei juridice	135-151	409
Capitolul I. Dispoziții generale	135-137	409
Capitolul II. Regimul pedepselor complementare aplicate persoanei juridice.....	138-145	415
Capitolul III. Dispoziții comune.....	146-151	420
Titlul VII. Cauzele care înlătură răspunderea penală.....	152-159	423
Titlul VIII. Cauzele care înlătură sau modifică executarea pedepsei.....	160-164	467
Titlul IX. Cauzele care înlătură consecințele condamnării.....	165-171	481
Titlul X. Înțelesul unor termeni sau expresii în legea penală	172-187	495
PARTEA SPECIALĂ.....	188-446	519
Titlul I. Infracțiuni contra persoanei	188-227	519
Capitolul I. Infracțiuni contra vieții.....	188-192	519
Capitolul II. Infracțiuni contra integrității corporale sau sănătății	193-198	538
Capitolul III. Infracțiuni săvârșite asupra unui membru de familie	199-200	555
Capitolul IV. Agresiuni asupra fătului.....	201-202	561
Capitolul V. Infracțiuni privind obligația de asistență a celor în primejdie.....	203-204	567
Capitolul VI. Infracțiuni contra libertății persoanei	205-208	571
Capitolul VII. Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile	209-217	580
Capitolul VIII. Infracțiuni contra libertății și integrității sexuale.....	218-223	598
Capitolul IX. Infracțiuni ce aduc atingere domiciliului și vieții private	224-227	617
Titlul II. Infracțiuni contra patrimoniului	228-256¹	625
Capitolul I. Furtul.....	228-232	625

	Art.	Pag.
Capitolul II. Tălăria și pirateria	233-237	648
Capitolul III. Infracțiuni contra patrimoniului prin nesocotirea încrederii.....	238-248	662
Capitolul IV. Fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice	249-252	715
Capitolul V. Distrugerea și tulburarea de posesie.....	253-256	724
Capitolul VI. Infracțiuni care au produs consecințe deosebit de grave	256 ¹	733
Titlul III. Infracțiuni privind autoritatea și frontiera de stat	257-265	737
Capitolul I. Infracțiuni contra autorității	257-261	737
Capitolul II. Infracțiuni privind frontiera de stat.....	262-265	752
Titlul IV. Infracțiuni contra înfăptuirii justiției.....	266-288	763
Titlul V. Infracțiuni de corupție și de serviciu	289-309	873
Capitolul I. Infracțiuni de corupție	289-294	874
Capitolul II. Infracțiuni de serviciu	295-309	953
Titlul VI. Infracțiuni de fals	310-328	1041
Capitolul I. Falsificarea de monede, timbre sau de alte valori	310-316	1041
Capitolul II. Falsificarea instrumentelor de autentificare sau de marcă	317-319	1066
Capitolul III. Falsuri în înscrisuri	320-328	1072
Titlul VII. Infracțiuni contra siguranței publice.....	329-366	1101
Capitolul I. Infracțiuni contra siguranței circulației pe căile ferate	329-333	1102
Capitolul II. Infracțiuni contra siguranței circulației pe drumurile publice	334-341	1120
Capitolul III. Nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare și al materiilor explozive	342-347	1142
Capitolul IV. Infracțiuni privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege	348-351	1159
Capitolul V. Infracțiuni contra sănătății publice.....	352-359	1181
Capitolul VI. Infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice	360-366	1192
Titlul VIII. Infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială	367-384	1207
Capitolul I. Infracțiuni contra ordinii și liniștii publice	367-375	1207
Capitolul II. Infracțiuni contra familiei	376-380	1234
Capitolul III. Infracțiuni contra libertății religioase și respectului datorat persoanelor decedate	381-384	1245

Titlul IX. Infrațiuni electorale.....	385-393	1251
Titlul X. Infrațiuni contra securității naționale.....	394-412	1265
Titlul XI. Infrațiuni contra capacității de luptă a forțelor armate	413-437	1295
Capitolul I. Infrațiuni săvârșite de militari	413-431	1297
Capitolul II. Infrațiuni săvârșite de militari sau de civili.....	432-437	1314
Titlul XII. Infrațiuni de genocid, contra umanității și de război.....	438-445	1319
Capitolul I. Infrațiuni de genocid și contra umanității	438-439	1319
Capitolul II. Infrațiuni de război.....	440-445	1325
Titlul XIII. Dispoziții finale	446	1333
Bibliografie.....		1335
Tabel de corespondențe Codul penal în vigoare - Codul penal din 1969 și alte acte normative.....		1351
Index alfabetic		1369

Partea Generală

Titlul I

Legea penală și limitele ei de aplicare

Bibliografie: G. Antoniu, Noul Cod penal comentat. Vol. I (art. 1-56), Ed. C.H. Beck, București, 2006; F. Streteanu, Tratat de drept penal. Partea generală, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2008; F. Streteanu, D. Nițu, Drept penal general. Curs universitar, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014; T. Toader și colaboratorii, Noul Cod penal. Comentarii pe articole, Ed. Hamangiu, București, 2014.

Capitolul I

Principii generale

Art. 1. Legalitatea incriminării

(1) Legea penală prevede faptele care constituie infracțiuni.

(2) Nicio persoană nu poate fi sancționată penal pentru o faptă care nu era prevăzută de legea penală la data când a fost săvârșită.

Comentariu

Sumar

1. Precedent legislativ.....	1
2. Principiul legalității.....	1
3. Rolul jurisprudenței.....	2
4. Conceptul de lege.....	2
5. Redactarea legilor.....	3
6. Claritate și precizie în redactarea legilor.....	3
7. Rolul interpretării.....	5
8. Aplicarea retroactivă a legii penale mai favorabile.....	5
9. Data săvârșirii faptei.....	6

1. Precedent legislativ. Textul actual din art. 1 reglementează principiul legalității incriminării prevăzut în art. 2 C.pen. din 1969 (legalitatea incriminării) și art. 11 C.pen. din 1969 (neretroactivitatea legii penale).

2. Principiul legalității. Acest principiu constituie baza sistemului juridic, impunând atât ca legea să fie respectată de cei cărora le este destinată, dar și ca actele autorităților să fie autorizate de lege. În materie penală principiul presupune ca niciun comportament să nu fie incriminat și nicio pedeapsă să nu fie stabilită sau aplicată în lipsa unei legi în vigoare la data actului de conduită. În consecință, orice ingerință în drepturile individuale trebuie să decurgă dintr-o lege, să fie necesară într-o societate democratică și să fie proporțională cu scopul urmărit. Limitarea oricărui drept fundamental (de exemplu, dreptul

la libertate, ca urmare a aplicării unei sancțiuni privative ori restrictive de libertate, drepturile patrimoniale, ca urmare a aplicării unei măsuri de siguranță) poate fi dispusă doar în baza unei legi.

- 3 **3. Rolul jurisprudenței.** Principiul legalității a fost dezvoltat pe cale jurisprudențială de către CEDO. Art. 7 parag. 1 din Convenție consacră, la modul general, principiul legalității infracțiunilor și a pedepselor (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) și interzice, în mod special, aplicarea retroactivă a dreptului penal atunci când ea se face în dezavantajul acuzatului. (...) Legea trebuie să definească în mod clar infracțiunile și sancțiunile care le pedepsesc. (...) Semnificația noțiunii de previzibilitate depinde într-o mare măsură de conținutul textului de care este vorba, de domeniul pe care îl acoperă, precum și de numărul și calitatea destinatarilor săi (...). Previzibilitatea legii nu se opune ideii ca persoana în cauză să fie determinată să recurgă la îndrumări clare pentru a putea evalua, într-o măsură rezonabilă în circumstanțele cauzei, consecințele ce ar putea rezulta dintr-o anumită faptă. La fel se întâmplă și cu profesioniștii, obișnuiți să dea dovadă de o mare prudență în exercitarea funcției lor. Astfel, ne putem aștepta din partea lor să acorde o atenție specială evaluării riscurilor pe care aceasta le prezintă [CEDO, *Dragotoniou și Militaru-Pidhorni c. România*, §33 și §35 (M.Of. nr. 420 din 23 iunie 2010)].
- 4 Din interdicția de aplicare extensivă a legii penale rezultă că, în lipsa cel puțin a unei interpretări jurisprudențiale accesibile și rezonabil previzibile, cerințele art. 7 din Convenție nu pot fi considerate ca respectate în privința unui acuzat [CEDO, *Dragotoniou și Militaru-Pidhorni c. România*, §43].
- 5 **4. Conceptul de lege.** Acest concept include atât dreptul de origine legislativă, cât și pe cel de origine jurisprudențială, cu respectarea garanțiilor de previzibilitate și claritate.
- 6 Conform art. 173 C.pen., prin lege penală se înțelege orice dispoziție cu caracter penal cuprinsă în legi organice, ordonanțe de urgență sau alte acte normative care la data adoptării lor aveau putere de lege.
- 7 Prin lege penală se înțelege o normă de drept substanțial sau material cu un conținut normativ propriu-zis, adică o normă care stabilește conduite, fapte, acțiuni ale subiecților într-un raport juridic, în timp ce prin expresia referitoare la dreptul procesual ori procedural se exprimă categoria normelor juridice care cuprind în conținutul lor proceduri, modalități sau mijloace prin care se aplică normele dreptului substanțial [DCC nr. 78/2014 (M.Of. nr. 273 din 14 aprilie 2014)].
- 8 Infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora, precum și acordarea amnistiei sau a grațierii colective sunt însă reglementate doar prin lege organică [art. 73 alin. (3) lit. h) și i) din Constituție]. Stabilirea de infracțiuni și pedepse printr-un Regulament contravine dispozițiilor din Constituție potrivit cărora infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora se stabilesc prin lege organică și celor potrivit cărora nicio pedeapsă nu poate fi stabilită și aplicată decât în condițiile și în temeiul legii [DCC nr. 45/1994 (M.Of. nr. 131 din 27 mai 1994)].
- 9 Printr-o lege ordinară nu se poate deroga de la o prevedere de natura legii organice, deoarece ar însemna ca, printr-o asemenea derogare, legea ordinară să reglementeze în domenii rezervate de Constituție legii organice. O normă de natura legii ordinare nu devine o normă de natura legii organice, întrucât este cuprinsă într-o asemenea lege,

caracterizarea sa ca fiind ordinară sau organică rezultând din obiectul reglementării [DCC nr. 88/1998 (M.Of. nr. 207 din 3 iunie 1998)].

Conform art. 4 alin. (3) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă, republicată, pentru elaborarea actelor normative, actele normative date în executarea legilor, ordonanțelor sau a hotărârilor Guvernului se emit în limitele și potrivit normelor care le ordonă. 10

În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a statuat, cu valoare de principiu, că forța obligatorie ce însoțește actele jurisdicționale, deci și deciziile Curții Constituționale, se atașează nu numai dispozitivului, ci și considerentelor pe care se sprijină acesta. Astfel, Curtea a reținut că atât considerentele, cât și dispozitivul deciziilor sale sunt general obligatorii și se impun cu aceeași forță tuturor subiectelor de drept [în acest sens, DCC nr. 1/1995 (M.Of. nr. 16 din 26 ianuarie 1995), DCC nr. 1415/2009 (M.Of. nr. 796 din 23 noiembrie 2009), DCC nr. 414/2010 (M.Of. nr. 291 din 4 mai 2010), DCC nr. 265/2014 (M.Of. nr. 372 din 20 mai 2014), dar și I.C.C.J., *Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală*, Decizia nr. 29/HP/2015 (M.Of. nr. 19 din 15 ianuarie 2016)]. 11

5. Redactarea legilor. Conform art. 21 din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată și modificată, în activitatea de documentare pentru fundamentarea proiectului de act normativ se vor examina practica Curții Constituționale în acel domeniu, jurisprudența în materie a Curții Europene a Drepturilor Omului, practica instanțelor judecătorești în aplicarea reglementărilor în vigoare, precum și doctrina juridică în materie. 12

6. Claritate și precizie în redactarea legilor. Pentru ca principiul legalității să își găsească aplicarea, textele de lege trebuie să fie redactate cu suficientă claritate și precizie. Conform art. 36 din Legea nr. 24/2000, republicată și modificată, actele normative trebuie redactate într-un limbaj și stil juridic specific normativ, concis, sobru, clar și precis, care să excludă orice echivoc, cu respectarea strictă a regulilor gramaticale și de ortografie. Este interzisă folosirea neologismelor, dacă există un sinonim de largă răspândire în limba română. În cazurile în care se impune folosirea unor termeni și expresii străine, se va alătura, după caz, corespondentul lor în limba română. Termenii de specialitate pot fi utilizați numai dacă sunt consacrați în domeniul de activitate la care se referă reglementarea. Redactarea textelor se face prin folosirea cuvintelor în înțelesul lor curent din limba română modernă, cu evitarea regionalismelor. Redactarea este subordonată dezideratului înțelegerii cu ușurință a textului de către destinatarii acestuia. 13

Conceptul de lege și-a schimbat conținutul. Noțiunea de „drept” (*law*) folosită la art. 7 din Convenție corespunde noțiunii de „lege” ce apare în alte articole din Convenție; ea înglobează dreptul de origine atât legislativă, cât și jurisprudențială și implică condiții calitative, printre altele, pe cele ale accesibilității și previzibilității [CEDO, *Dragotoni și Militaru-Pidhorni c. România*, §34]. În consecință, în rezolvarea problemelor de drept cu care sunt sesizate, instanțele nu pot face abstracție de existența unei practici judiciare generale clare și neechivoce, de natură să creeze previzibilitate în aplicarea legii. Înlăturarea unei practici judiciare constante și consecvente care conferă previzibilitate aplicării legii poate interveni doar dacă este necesară într-o societate democratică. Revirimentul practicii judiciare trebuie însă să se bazeze întotdeauna pe 14

nevoia de protecție a drepturilor cetățenilor. Indiferent de calitatea pe care persoanele o au în procesul penal, acuzați sau părți vătămate, instanțele de judecată sunt chemate să asigure regulile unei proceduri echitabile, în mod egal față de aceștia, inclusiv prin aplicarea legii într-o manieră previzibilă.

- 15 O infracțiune trebuie să fie clar definită în lege. Această cerință este îndeplinită atunci când justițiabilul poate ști, din modul de redactare a dispoziției pertinente și, dacă este cazul, cu ajutorul interpretării instanțelor, care sunt acțiunile și omisiunile care angajează răspunderea sa penală (CEDO, *Veeber c. Estonia*, §31). Instanțele trebuie să se asigure că la momentul actului pentru care o persoană a fost acuzată era în vigoare o dispoziție legală care să incrimineze fapta, precum și că sancțiunea pe care urmează să o dispună nu depășește limitele stabilite de această dispoziție (CEDO, *Streletz, Kessler și Krenz c. Germania*, §51; *Achour c. Franța*, §43).
- 16 Dezvoltarea progresivă a dreptului penal pe cale jurisprudențială este o parte bine înrădăcinată și necesară a tradiției juridice (CEDO, *Krušlin c. Franța*, §29). Prin urmare, art. 7 din Convenție nu poate fi interpretat în sensul excluderii clarificării progresive a normelor privind răspunderea penală prin interpretarea jurisprudențială de la caz la caz, cu condiția ca evoluția jurisprudenței să fie în concordanță cu esența infracțiunii și să poată fi anticipată în mod rezonabil (CEDO, *Streletz, Kessler și Krenz c. Germania*, §50; *Rohlena c. Cehia*, §29).
- 17 Conceptul de lege, dezvoltat cu precădere în aplicarea art. 7 din Convenția europeană a drepturilor omului:
- interzice aplicarea retroactivă a legii penale în defavoarea acuzatului;
 - susține principiul *nullum crimen, nulla poena sine lege*, conform căruia doar legea poate defini o infracțiune și stabili o pedeapsă;
 - interzice interpretarea extensivă a legii în detrimentul unui acuzat.
- 18 Conceptul de lege penală este definit atât de Curtea de la Strasbourg, cât și de Curtea Constituțională prin referire la claritate și previzibilitate. Ambele instanțe subliniază însă rolul jurisprudenței în clarificarea problemelor de drept:
- interpretarea și aplicarea legii, aspecte care constituie atributul suveran al instanței de judecată în opera de înfăptuire a justiției, iar controlul acestora se realizează prin exercitarea căilor de atac [*DCC nr. 540/2005 (M.Of. nr. 1026 din 18 noiembrie 2005)*];
 - incertitudinea jurisprudențială subminează principiul preeminenței dreptului. „Desigur, divergențele de jurisprudență constituie, prin natura lor, consecința inerentă a oricărui sistem judiciar care se bazează pe un ansamblu de instanțe de fond având competență în raza lor teritorială. Cu toate acestea, rolul unei instanțe supreme este tocmai să regleze aceste contradicții de jurisprudență” [*CEDO, Beian c. România*, §37 (M.Of. nr. 616 din 21 august 2008)].
- 19 În cazul infracțiunilor care presupun o desfășurare în timp, securitatea raporturilor juridice impune ca actele ce compun acea infracțiune și antrenează răspunderea penală să fie stabilite în mod clar în actul de acuzare. La rândul său, decizia pronunțată de către instanță trebuie să stabilească în mod clar că faptele pentru care acuzatul este condamnat sunt cele pentru care s-a efectuat urmărirea penală (CEDO, *Zeyrek c. Turcia*, §33; *Rohlena c. Cehia*, §32). Instanța trebuie să stabilească, în funcție de structura fiecărei infracțiuni, data la care, în raport de elementele constitutive, fapta are caracter penal și atrage o

sanctiune. Convenția nu interzice acest tip de interpretare jurisprudențială atunci când consecințele sunt prevăzute în mod rezonabil, în sensul jurisprudenței Curții (CEDO, *Previti c. Italia*, §283; *Rohlena c. Cehia*, §34).

Legea trebuie să îndeplinească anumite condiții calitative, printre acestea numărându-se previzibilitatea (CEDO, *S.W. c. Marea Britanie*; *Cantoni c. Franța*). În acest sens, nu poate fi considerată „lege” decât o normă enunțată cu suficientă precizie, pentru a permite cetățeanului să își controleze conduita. Apelând, la nevoie, la consiliere de specialitate în materie, el trebuie să fie capabil să prevadă, într-o măsură rezonabilă față de circumstanțele speței, consecințele care ar putea rezulta dintr-o anumită faptă. 20

Un viciu de redactare poate afecta garanțiile constituționale privind dreptul la un proces echitabil. Dreptul la un proces echitabil are mai multe componente în care se include *lato sensu* și dreptul la o apărare eficientă. Aceasta nu poate fi realizată în condițiile în care (...) judecătorul însuși se află în dificultate, fiind pus în situația de a opta între mai multe variante posibile, în lipsa unei reprezentări clare a regimului sancționator aplicabil [DCC nr. 573/2011 cu privire la art. 74¹ C.pen. din 1969 (M.Of. nr. 363 din 25 mai 2011)]. 21

În considerarea principiului generalității legilor, formularea acestora nu poate prezenta o precizie absolută. Una dintre tehnicile-tip de reglementare constă în recurgerea la unele categorii mai degrabă generale decât la liste exhaustive. Astfel, numeroase legi se folosesc prin forța lucrurilor de formule mai mult sau mai puțin vagi, pentru a evita o rigiditate excesivă și pentru a se putea adapta schimbărilor de situație. Interpretarea și aplicarea acestor texte depind de practică. 22

Funcția de decizie încredințată instanțelor servește tocmai înlăturării îndoielilor ce ar putea rămâne în ceea ce privește interpretarea normelor, ținându-se cont de evoluția practicii cotidiene, cu condiția ca rezultatul să fie concordant cu substanța infracțiunii și rezonabil de previzibil [CEDO, *Dragotoni și Militaru-Pidhorni c. România*, §36-37]. 23

7. Rolul interpretării. Interpretarea legilor nu reprezintă un proces rigid. Cel care interpretează legea dispune de o marjă de apreciere care îi permite să adopte unul sau altul dintre sensurile actului normativ și să își aleagă argumentele pentru susținerea punctului de vedere. Astfel participă la crearea dreptului. Libertatea interpretării este însă limitată, trebuind să se integreze în ordinea juridică și să țină seama de acquis-ul de doctrină și jurisprudență în domeniul interpretării. Jurisprudența însăși trebuie să fie, de asemenea, previzibilă. Interdicția aplicării legii prin analogie pentru instanțele de judecată este complementară obligației legiuitorului de a descrie conduita incriminată într-o manieră precisă. 24

Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată și modificată, definește în art. 69 *interpretarea legală*. Intervențiile legislative pentru clarificarea sensului unor norme legale se realizează printr-un act normativ interpretativ de același nivel cu actul vizat, prin dispoziții interpretative cuprinse într-un nou act normativ sau prin modificarea dispoziției al cărei sens trebuie clarificat. Interpretarea legală poate confirma sau, după caz, infirma ori modifica interpretările judiciare, arbitrale sau administrative, adoptate până la acea dată, *cu respectarea drepturilor câștigate*. 25

8. Aplicarea retroactivă a legii penale mai favorabile. Principiul legalității incriminării nu se opune aplicării retroactive a legii penale mai favorabile. În aplicarea legii 26

penale mai favorabile, sunt instituții care sunt independente în raport de incriminare și sancțiune, au un caracter autonom, astfel încât evaluarea caracterului mai favorabil al legii depinde de evaluarea independentă a fiecărei instituții în parte (a se vedea art. 10, 15 și 22 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal). Condițiile de incidență ale unei instituții trebuie să fie din aceeași lege cu efectele acesteia [*I.C.C.J., Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, Decizia nr. 5/2014 (M.Of. nr. 470 din 26 iunie 2014)*] (a se vedea *infra* comentariul art. 3, pct. 1; comentariul art. 4 C.pen. și art. 5 C.pen. atât cu privire la data săvârșirii infracțiunii, cât și cu privire la criteriul de determinare a legii mai favorabile, inclusiv conținutul infracțiunii, efectele deciziilor Curții Constituționale și ale instanțelor judecătorești).

- 27 **9. Data săvârșirii faptei.** Principiul legalității presupune ca niciun comportament să nu fie incriminat și nicio pedeapsă să nu fie stabilită sau aplicată în lipsa unei legi în vigoare la data actului de conduită. Stabilirea datei săvârșirii infracțiunii în raport de ultimul act material, cu excluderea legilor în vigoare la data actelor de conduită componente ale unei infracțiuni susceptibile de desfășurare în timp, nu constituie o aplicare retroactivă a legii. Această interpretare a conceptului de infracțiune continuată decurge dintr-o jurisprudență clară și constantă și din literatura juridică. În măsura în care o persoană susține că efectele interpretării legii conduc la incriminarea unui act cu caracter retroactiv, instanța trebuie să stabilească dacă aceste efecte au fost în concordanță cu substanța infracțiunii și dacă la momentul săvârșirii faptei erau previzibile în mod rezonabil (CEDO, *Rohlena c. Cehia*, §35; *mutatis mutandis*, *Dragotoni* și *Militaru Pidhorni c. România*, §37).
- 28 Actele de executare ale unei infracțiuni în formă continuată comise înainte de incriminarea faptei sau înainte ca făptuitorul să împlinească vârsta pentru a răspunde penal nu vor intra însă în conținutul acesteia.
- 29 În cazul infracțiunilor continue, data săvârșirii infracțiunii este data încetării acțiunii sau inacțiunii, în cazul infracțiunilor continuate, data săvârșirii ultimei acțiuni sau inacțiuni, în cazul infracțiunilor de obicei, data săvârșirii ultimului act, iar în cazul infracțiunilor progresive, data săvârșirii acțiunii sau inacțiunii (a se vedea *infra* comentariul art. 3, pct. 1).

Art. 2. Legalitatea sancțiunilor de drept penal

(1) Legea penală prevede pedepsele aplicabile și măsurile educative ce se pot lua față de persoanele care au săvârșit infracțiuni, precum și măsurile de siguranță ce se pot lua față de persoanele care au comis fapte prevăzute de legea penală.

(2) Nu se poate aplica o pedeapsă ori nu se poate lua o măsură educativă sau o măsură de siguranță dacă aceasta nu era prevăzută de legea penală la data când fapta a fost săvârșită.

(3) Nicio pedeapsă nu poate fi stabilită și aplicată în afara limitelor generale ale acesteia.

Comentariu

Sumar

1. Precedent legislativ și situații tranzitorii	7
2. Noțiunea de lege	7
3. Principiul legalității sancțiunilor. Categoriile de sancțiuni	7

3.1. Stabilirea și aplicarea sancțiunii	7
3.2. Limite generale	7
3.3. Legea penală mai favorabilă în cazul confiscării extinse	8

1. Precedent legislativ și situații tranzitorii. Codul penal actual dezvoltă principiile reglementate de art. 2 și art. 11 C.pen. din 1969. Spre deosebire de predecesorul său, atunci când se referă la legalitatea sancțiunilor, Codul actual face referire expresă atât la pedepsele aplicabile, cât și la măsurile educative, respectiv măsurile de siguranță.

Conform art. 12 alin. (1) din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, în cazul succesiunii de legi penale intervenite până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, pedepsele accesorii și complementare se aplică potrivit legii care a fost identificată ca lege mai favorabilă în raport cu infracțiunea comisă. Pedepsa complementară prevăzută la art. 55 lit. c) C.pen. nu se aplică în cazul infracțiunilor comise anterior intrării în vigoare a acestuia.

Totodată, conform art. 11 din aceeași lege, dispozițiile art. 62 C.pen. privind amenda care însoțește pedeapsa închisorii nu se aplică în cazul infracțiunilor săvârșite anterior intrării în vigoare a acestuia și nu vor fi avute în vedere pentru determinarea legii penale mai favorabile.

2. Noțiunea de lege. Chiar dacă noțiunea de lege nu a avut întotdeauna același înțeles (a se vedea *supra* comentariul art. 1, pct. 4), conceptul a inclus actele autorităților (legiuitorie și judecătorească) prin care este reglementată într-o manieră generală și obligatorie conduita cetățenilor.

3. Principiul legalității sancțiunilor. Categorii de sancțiuni. Legea penală reglementează ca sancțiuni pedepsele, măsurile de siguranță și măsurile educative.

3.1. Stabilirea și aplicarea sancțiunii. Atât stabilirea sancțiunii (pentru fiecare infracțiune în parte), cât și aplicarea sancțiunii (în cazul unei pluralități de infracțiuni) trebuie să fie concordante cu principiul legalității.

3.2. Limite generale. a) *Principiul legalității sancțiunilor* reglementează explicit interdicția de a stabili și aplica o pedeapsă în afara limitelor generale cu consecințe atât în ceea ce privește sancțiunea stabilită în cazul fiecărei infracțiuni în parte, cât și asupra sancțiunilor aplicate în cazul pluralității de infracțiuni. Legea prevede, în cazul concursului de infracțiuni și recidivei, o situație specială de înlocuire a pedepsei închisorii aplicate conform regulilor pluralității cu pedeapsa detențiunii pe viață. Atunci când prin pedeapsa rezultantă s-ar depăși cu 10 ani sau mai mult maximumul general al pedepsei închisorii, iar pentru cel puțin una dintre infracțiunile concurente pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de 20 de ani sau mai mare, se poate aplica pedeapsa detențiunii pe viață. În toate celelalte cazuri în care s-ar depăși, ca urmare a regulilor de la concurs, maximumul general, pedeapsa aplicată se va reduce la acest maximum (a se vedea și *infra* comentariul art. 39).

b) *I.C.C.J., Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, Decizia nr. 18/HP/2014 (M.Of. nr. 538 din 20 iulie 2015)*, principiul a fost încălcat în ceea ce privește durata măsurilor educative privative de libertate. Legalitatea sancțiunilor nu permite ca pe calea interpretării textelor de lege de către o instanță de judecată să se ajungă la stabilirea altor limite ale măsurii educative, mai mari decât cele avute în vedere de către legiuitor (a se vedea și *infra* comentariul art. 6).